

KOMUNALNA HIGIJENA PIJACA I MERE ZAŠTITE ŽIVOTNE SREDINE NA TERITORIJI GRADSKOG NASELJA BEOGRAD

Ivan Samardžić¹, Dejan Filipović¹, Irena Blagajac¹,
Andrijana Mirković-Svitlica¹

Apstrakt: Predmet istraživanja rada su komunalno-higijenski problemi pijaca na teritoriji gradskog naselja Beograd. Pijace mogu biti zatvorene ili otvorene, multifunkcionalne ili „pijaca-trg“, zatim mogu biti robne, auto-pijace, stočne pijace i kvantaške pijace. Prilikom istraživanja analizirana su planska dokumenta i obavljena terenska istraživanja kako bi se utvrdilo recentno stanje. Osim obimne dokumentacije Grada Beograda u vezi sa upravljanjem prostorom, Plan generalne regulacije mreže pijaca na prostoru generalnog plana Beograda („Sl. list Grada Beograda“, br. 67/13) definiše jedinstveno upravljanje i razvoj sistema pijaca na teritoriji Beograda. Pijacama na teritoriji gradskog naselja Beograd upravljaju JKP „Gradske pijace“, JKP „Poslovni centar Zemun“, kao i opštinska preduzeća. Dominantni komunalno-higijenski problemi u zonama pijaca uslovljeni su neadekvatnom infrastrukturom, neadekvatnim upravljanjem otpadom, povećanom bukom, gužvama u saobraćaju, nedostatkom parking mesta i neadekvatnom komunalnom infrastrukturom. Najveći deo beogradskih pijaca je potrebno rekonstruisati čime bi se otklonili komunalno-higijenski problemi i problemi u zaštiti životne sredine. Cilj istraživanja je utvrđivanje recentnog stanja na pijacama u granicama gradskog naselja Beograd, ali i analiza problema u sistemu upravljanja. Rekonstrukcijom pijaca je moguće umanjiti ili otkloniti komunalno-higijenske probleme, ali i izmenom i redefinisanjem neadekvatnih planskih dokumenata.

Ključne reči: komunalna higijena, mere zaštite životne sredine, pijace, gradsko naselje Beograd

COMMUNITY HYGIENE OF MARKETS IN THE TERRITORY OF THE URBAN SETTLEMENT OF BELGRADE (SERBIA)

Abstract: The subject of this research represents the community hygiene problems of markets in the territory of the urban settlement of Belgrade. Markets can be closed or open, multifunctional or “market-squares”, then commodity markets, car markets, cattle and quantum markets. In order to determine the current situation, planning documents were analyzed and field research was carried out. Apart from the extensive spatial management documentation of the City of Belgrade, the Plan for general regulation of market network in the area of General plan of Belgrade (“Official Gazette of the City of Belgrade”, no. 67/13) defines the unique management and development of the market system in Belgrade urban settlement. Markets in the Belgrade territory are managed by PUK “Gradske pijace”,

¹ Univerzitet u Beogradu - Geografski fakultet, Studentski trg 3/III, ivan.samardzic@gef.bg.ac.rs, ORCID: 0000-0003-1283-8444 (Ivan Samardžić), 0000-0001-7732-1353 (Dejan Filipović), 0009-0001-6173-605X (Irena Blagajac), 0000-0003-0129-7048 (Andrijana Mirković-Svitlica)

PUK "Poslovni centar Zemun", as well as by municipal enterprises. Dominant community hygiene problems in market areas are caused by inadequate infrastructure, inadequate waste management, increased noise, traffic jams, lack of parking spaces and inadequate communal infrastructure. The most of Belgrade's markets need to be reconstructed, which would eliminate community hygiene and environmental protection problems. The goal of this research is to determine the recent state of the markets within the borders of the urban settlement of Belgrade, but also to analyze problems in the management system. It is possible to reduce or eliminate community hygiene problems by reconstructing the markets, but also by changing and redefining inadequate planning documents.

Key words: Community hygiene, environmental protection, markets, urban settlement of Belgrade

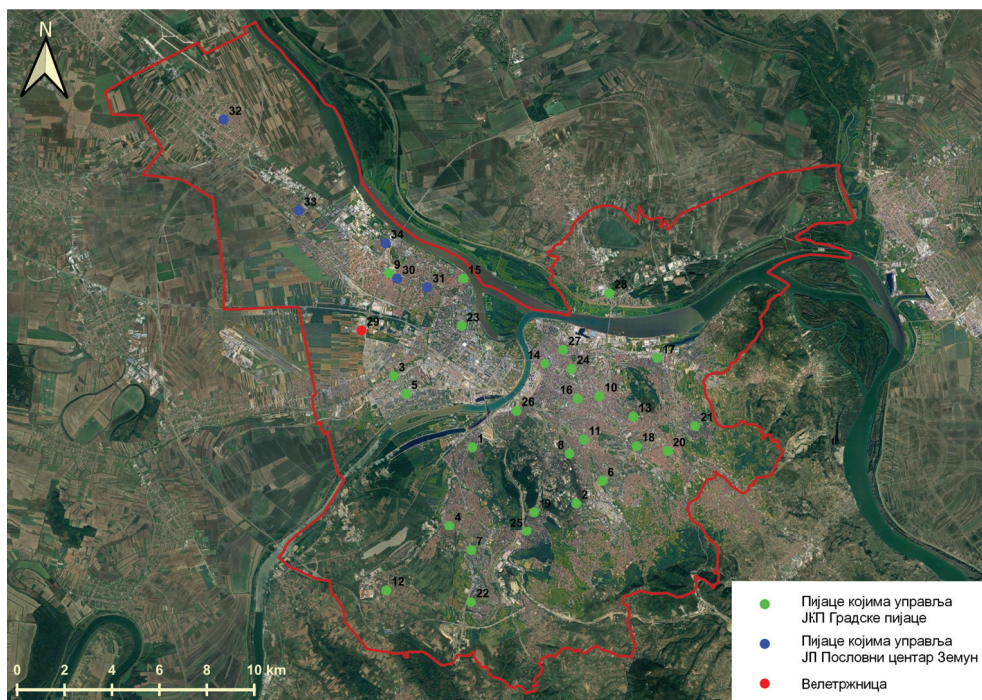
UVOD I METODE RADA

„Pijaca je posebna tržišna institucija koja se bavi organizovanjem trgovine na malo, putem uređivanja, održavanja i izdavanja specijalizovanog prostora za obavljanje pijачne prodaje robe, kao i pratećih usluga" (Zakon o trgovini („Sl. glasnik RS", br. 52/19)). Prema FAO, „pijace na malo uključuju veliki broj transakcija relativno malih količina proizvoda baziranih na interakciji (licem u lice) kupaca i prodavaca". „Pijace predstavljaju otvorene tržnice koje pored dominantne funkcije trgovine predstavljaju i značajno mesto interakcije korisnika" (Ракоњац И., 2016). One mogu biti zelene, mešovite, mlečne, robne, auto-pijace, stočne pijace, vašari i kvantaške pijace. Pijace mogu biti otvorene, ulične, prekrivene i zatvorene, multifunkcionalne ili „pijaca-trg". Na teritoriji gradskog naselja (GN) Beograd nema stočnih pijaca i auto-pijaca (lokacija auto-pijace u Bubanji potoku na samoj granici GN Beograd). Ipak, dominantnu kategoriju na prostoru GN Beograd trebalo bi da predstavljaju *savremene pijace* (kompletno opremljene komunalnim i pratećim sadržajima).

Pijace imaju komunalnu i tržišnu komponentu. Obezbeđuju potrebe lokalnog stanovništva za svežim poljoprivrednim proizvodima, mlečnim proizvodima, proizvodima od mesa, medom, cvećem, čajevima. Ipak, kao komunalna delatnost, upravljanje pijacama je jasno definisano i Zakonom o komunalnim delatnostima („Sl. glasnik RS", br. 88/11, 104/16, 95/18).

Na teritoriji GN Beograd, JKP „Gradske pijace" Beograd su upravljači na 28 pijaca (pijaca u Borči izvan GN Beograd), dok je JP „Poslovni centar Zemun" upravljač na pet pijaca (sl. 1). „Veletržnica Beograd" posluje kao posebno preduzeće (privredno društvo) i obezbeđuje pristup i parking za kamione i centar je za distribuciju poljoprivrednih proizvoda.

Prilikom istraživanja analizirana su planska dokumenta i obavljena terenska istraživanja kako bi se utvrdilo recentno stanje. Osim obimne dokumentacije Grada Beograda u vezi sa upravljanjem prostorom, *Plan generalne regulacije mreže pijaca na prostoru generalnog plana Beograda* („Sl. list Grada Beograda", br. 67/13) definiše jedinstveno upravljanje i razvoj sistema pijaca na teritoriji Beograda. Osim ovog dokumenta, direktno ili indirektno sistem upravljanja pijacama na teritoriji GN Beograd je definisan i nizom drugih dokumenata, pre svega onim u vezi sa prostornom organizacijom (GUP Beograda 2021, 2016; Strategija razvoja Grada Beograda do 2027. godine, 2022.), upravljanjem otpadom (Lokalni plan upravljanja otpadom Grada Beograda 2021-2030. („Sl. list Grada Beograda", br. 47/21)), ali i zvaničnom planskom osnovom Grada Beograda koja se odnosi na mrežu garaža i parkirališta, smanjenje buke i upravljanje otpadnim vodama. Zatim, korišćena je dokumentaciona osnova komunalnih preduzeća (npr. Statut JP „Poslovni centar Zemun", 2019; Cenovnik komercijalnih usluga JKP „Beogradske pijace" Beograd, 2023) kako bi se stekao uvid u delatnost preduzeća, finansiranje, način poslovanja. Osnovu istraživanja predstavlja terenski rad i obilazak svih pijaca sa utvrđivanjem trenutnog stanja i postojećih komunalno-higijenskih problema. Korišćene su metode analize i sinteze, kartografska metoda i metod klasifikacije.

Slika 1. Pijace na teritoriji GN Beograd (Samardžić I., 2024)

Pijace na teritoriji GN Beograd: 1. Banovo brdo; 2. Banjica; 3. Bežanija; 4. Bele vode; 5. Blok 44; 6. Braće Jerković; 7. Vidikovac; 8. Voždovac; 9. Gornja varoš; 10. Smederevski đeram; 11. Dušanovac; 12. Železnik; 13. Zvezdara; 14. Zeleni venac; 15. Zemun; 16. Kalenić; 17. Karaburma; 18. Konjarnik; 19. Košutnjak; 20. Mali mokri lug; 21. Mirijevo; 22. Novo Kijevo; 23. TC Novi Beograd; 24. Palilula; 25. Miljakovac; 26. Senjak; 27. Skadarlija; 28. TC Krnjača; 29. Veletržnica; 30. Šajkaška; 31. Sava Kovačević; 32. Batajnica; 33. Zemun polje; 34. Galenika.

REZULTATI I DISKUSIJA

Prema Zakonu o trgovini („Sl. glasnik RS“, br. 52/19), lokalna samouprava „aktom nadležnog organa jedinice lokalne samouprave uređuje lokaciju, opremanje i održavanje pijace, način izdavanja pijačnog prostora, radno vreme i druga pitanja od značaja za rad pijace“. U tom smislu, odgovornost je Grada Beograda da uredi oblast upravljanja sistemom pijaca na teritoriji čitavog administrativnog područja, pa tako i na teritoriji GN Beograd.

Na teritoriji GN Beograd u prethodnih deset godina sistem upravljanja pijacama pretrpeo je manje izmene, nedovoljne za potrebe Grada Beograda. Izmene su gotovo nezatne i često povezane sa prenamenom prostora. Nekadašnji „buvljak“ sa lokacije na Novom Beogradu premešten je na lokaciju pijace na Miljakovcu čime je delimično rešen problem neuslovne pijace (delimično natkriven pijačni prostor sa malim brojem parking mesta i bez podzemnih sadržaja u vidu magacina i parkinga). Nekadašnja lokacija „Depoa“ u Bulevaru kralja Aleksandra nakon požara nikada nije aktivirana već su korisnici tog prostora premešteni na lokaciju pijace Smederevski đeram, dok je nekadašnju lokaciju izgorelog „Depoa“ Grad Beograd prodao na licitaciji i na tom mestu je poslovno-stambeni kompleks.

Komunalna higijena pijaca i mere zaštite životne sredine na teritoriji gradskog naselja Beograd

U pomenutom periodu dve pijace su dodate sistemu centralnog upravljanja i to pijaca Mali mokri lug i u Zemunu pijaca Šajkaška. Takođe, „Veletržnica Beograd“ posluje kao posebno preduzeće.

Najznačajnije promene u prethodnih deset godina se odnose na pojedine rekonstrukcije. U tom smislu, Palilulska pijaca je u potpunosti rekonstruisana, pijaca u Zemunu je pretvorena u „pijacu-trg“ i rekonstruisana je pijaca na Novom Beogradu. Za mnoge pijace je urađena delimična rehabilitacija najelementarnijih sadržaja (urađena nova tvrda podloga na pijacama Banovo brdo, Železnik, Braće Jerković, Bele vode). Ipak, u odnosu na značajne prihode koje ostvaruju komunalna preduzeća, posebno JKP „Gradske pijace“ Beograd i uvidom u cenovnik usluga (Cenovnik komercijalnih usluga JKP „Beogradske pijace“ Beograd, 2023), zaključak je da je jako malo toga urađeno. Finansiranje preduzeća se ostvaruje preko osnivača - Grada Beograda, ali takođe, preduzeće ima i značajne prihode koje ostvaruje kroz iznajmljivanje tezgi, zatvorenih hala, magacinskih prostora i sl.

Mnoge pijace su u lošem stanju, a problemi su građevinski, komunalno-higijenski i ekološki. Neophodna je rekonstrukcija komunalne infrastrukture, a prioritetne aktivnosti su potrebne u vezi sa:

1. Snabdevanjem vodom i izgradnjom sanitarnih čvorova, hidranata i česmi
2. Kanalisanjem otpadnih voda i izgradnjom separatora
3. Gasifikacijom pijaca
4. Izgradnjom neophodnih sadržaja (zatvorene hale, adekvatnije čuvanje lakokvarljivih proizvoda)
5. Uspostavljanjem sistema primarne separacije
6. Uspostavljanjem kvalitetnijeg sistema upravljanja otpadom.

Osim rekonstrukcije pojedinih sadržaja, neophodna je izgradnja novih koji će rešiti probleme buke i saobraćajnih gužvi, a to su podzemne garaže koje će koristiti dostavljači, korisnici pijačnih sadržaja, a naravno i svi kupci. Uz to, potrebno je pojedine pijace proširiti (npr. Vidikovac, Mirijevo) i rešiti specifične probleme (npr. na Vidikovcu se u centralnoj zoni pijace nalazi stub dalekovoda).

Osnovni sadržaji nedostaju na mnogim pijacama, poput toaleta i česmi. „Sanitarne prostorije (toaleti) trebalo bi da budu pogodne za broj ljudi koji posećuje tržnicu“ (Howard G. et al., 2002). Pošto veliki broj pijaca nisu natkrivene, pojavljuju se i sanitarni i higijenski problemi.

Zajedničko za gotovo sve pijace na teritoriji GN Beograd je problem saobraćajnih gužvi iz razloga nepostojanja dovoljnog broja mesta za parkiranje, kako dostavljača, tako i kupaca. Podzemne garaže je neophodno izgraditi, čime bi se rešili i problemi zagađenja vazduha i buke.

Komunalno-higijenski problemi pijaca kojima upravlja JKP „Gradske pijace“ Beograd, na teritoriji GN Beograd (tabela 1) uslovljeni su: neadekvatnom infrastrukturom (nedovoljan broj parking mesta), neadekvatnim upravljanjem otpadom (neadekvatno odlaganje otpada i nepostojanje separacije komunalnog i organskog otpada, masti i ulja, kao dominantnih vrsta otpada koji nastaju na pijacama), povećanom bukom (pijace na otvorenom, povećan broj ljudi, saobraćaj), stvaranjem saobraćajnih gužvi (uske ulice i nedovoljna propusnost saobraćajnica i zadržavanje vozila u zoni pijace), neadekvatnom komunalnom opremljenošću (nedostatak javnih toaleta, česmi, kanalizacije i separatora otpadnih voda) i neprijatnim mirisima (pranje, truljenje ostataka voća i povrća), (Samardžić I, 2024).

Komunalno-higijenski problemi pijaca kojima upravlja JP „Poslovni centar Zemun“ zajednički su za sve, potrebne su rekonstrukcije i prioritetno uređenje mokrih čvorova, pristupa pijacama, uređenje i rekonstrukcija pijačnih objekata i komunalno opremanje i rešavanje problema parkiranja.

Lokalna samouprava u planiranju i uređenju prostora i naselja

Poseban problem predstavljaju pijačni prostori sa manjim brojem tezgi na mnogim lokacijama koje su u nadležnosti opštinskih preduzeća. Lokacije poput onih na Karaburmi, u naseljima Medaković I i Medaković III, kod Hotela „Srbija“, na Julinom brdu, nemaju elementarne higijenske i sanitarne uslove za bezbedan rad.

Na teritoriji GN Beograd pojavljuje se i problem nelegalnih lokacija za prodaju razne robe koja se najčešće okarakterise kao „buvljak“. Takvih lokacija ima širom GN Beograd i predstavljaju rugla tih delova naselja. Komunalna milicija kontroliše takve lokacije po prijavi građana ili ako se takva prodaja odvija u centraloj gradskoj zoni olakšana je kontrola zbog brojnosti patrola Komunalne milicije. Ipak, objektivni problem je i dinamika pojavljivanja takvih „buvljaka“ u različitim delovima GN Beograd.

Tabela 1. Komunalno-higijenski problemi pijaca na teritoriji GN Beograd

Pijaca		Komunalno-higijenski problemi
1.	Banovo brdo	Opština Čukarica. Potrebna je rekonstrukcija objekata na pijaci koji su u izuzetno lošem stanju. Na taj način će se popraviti i komunalno-higijenski ulovi na pijaci koji se odnose na higijensko-sanitarne uslove pijačnih objekata, ali i na pranje podloge i upravljanje otpadom. Problem predstavlja nedostatak parking mesta i gužve koje se stvaraju u okolnim ulicama.
2.	Banjica	Opština Voždovac. Velike saobraćajne gužve, a kao parking se koriste okolne ulice i kvartovski parkinzi. Postoje mokri čvor i česme.
3.	Bežanija	Opština Novi Beograd. Neopohodna kompletna rekonstrukcija pijace (pijačni mobilijar, krov, prateći objekti, podloga, toalet). Potrebno je rešiti i problem parkiranja dostavnih i drugih vozila.
4.	Bele vode	Opština Čukarica. Neophodna je rekonstrukcija podloge pijace i pijačnih objekata, toaleta i česmi. Problem predstavlja i parking koji nije asfaltiran već se vozila parkiraju na improvizovanom parking u sa zemljanom podlogom što je problem posebno prilikom suvih dana (prašina) i prilikom padavina (blato).
5.	Blok 44	Opština Novi Beograd. Pijaca predstavlja primer kako bi trebala da izgleda zelena pijaca u urbanom jezgru.
6.	Braće Jerković	Opština Voždovac. Ruinirani objekti se i dalje koriste kao prodavnice u okviru pijace. Postoji toalet i jedna česma, dok je problem podloge rešen asfaltiranjem kompletne pijace. Saobraćajne gužve se javljaju posebno u jesen kada je ispred pijace parkiran veliki broj kamiona.
7.	Vidikovac	Opština Rakovica. Pijaca velike površine, ali i uskih prolaza i nedovoljnog broja mokrih čvorova; na sredini pijace se nalazi i stub dalekovoda i prateća visokonaponska mreža. Problem su i parking mesta i potrebna je rekonstrukcija. Na obodu pijace nalazi se smetlište.

Komunalna higijena pijaca i mere zaštite životne sredine na teritoriji gradskog naselja Beograd

8.	Voždovac	Opština Voždovac. Pijaca male površine, ali kvalitetnih komunalno-higijenskih uslova. Jedna od retkih natkrivenih pijaca.
9.	Gornja varoš	Opština Zemun. Loši komunalno-higijenski uslovi, posebno u oblasti upravljanja otpadom; neophodno redefinisati dinamiku odvoženja otpada; potrebna rekonstrukcija pomoćnih objekata, toaleta i česmi. Problem parkiranja.
10.	Smederevski đeram	Opština Zvezdara. Veliki problem saobraćajnih gužvi, buke i pijaca je otvorenog tipa u uskom graskom jezgru gde su visoki nivoi zagađenja poreklom iz saobraćaja; ne postoji javni toalet i samo jedna česma; objekti oronuli i stari i neophodna je adaptacija.
11.	Dušanovac	Opština Voždovac. Izuzetno loši komunalno-higijenski uslovi i neophodna je kompletna rekonstrukcija pijace. Problem predstavlja blizina nekadašnjeg autoputa tako da velika količina zagađujućih materija poreklom iz saobraćaja dospeva na pijacu.
12.	Železnik	Opština Čukarica. Rekonstruisana podloga (novi asfalt) i objekti za prodaju mesa, mleka. Neophodna je rekonstrukcija mokrih čvorova.
13.	Zvezdara	Opština Zvezdara. Izuzetno loši komunalno-higijenski uslovi; problem prodaje novih/polovnih stvari na improvizovanim štandovima ili na betonu na krpama u krugu pijace; velika količina otpada; ružnirani objekti koje je neophodno rekonstruisati; javni toalet u lošem stanju, a pijaca ima samo jednu česmu.
14.	Zeleni venac	Opština Savski venac. Pijaca rekonstruisana 2007. (prilikom rekonstrukcije pokrenuto klizište).
15.	Zemun	Opština Zemun. Rekonstruisana (prva „pijaca trg“ u Beogradu).
16.	Kalenić	Opština Vračar. Rekonstruisan deo pijace u zoni UI. Maksima Gorkog (prodajni objekti ispred pijačnog dela). Na pijaci postoji javni toalet i česme, a nastavkom rekonstrukcije bi se postigli standardi zelene pijace u urbanom jezgru. Velike saobraćajne gužve i pored parkirišta „Viška“.
17.	Karaburma	Opština Palilula. Neophodna rekonstrukcija; uski prilazi između tezgi, neravna podloga, toalet i česmu takođe neophodno rekonstruisati; problemi u zoni ispred pijace (prodavanje robe, gužve u saobraćaju, prodaja drva).
18.	Konjarnik	Opština Zvezdara. Rekonstruisana pijaca, ali je problem nastao nakon peticije građana iz susednih zgrada. Pijaca je vraćena na prvobitnu lokaciju uz Ustaničku ulicu, pa je problem zagađenje vazduha iz saobraćaja (pijaca na stanici JGS-a).

Lokalna samouprava u planiranju i uređenju prostora i naselja

19.	Košutnjak	Opština Rakovica. Izuzetno mala pijaca i loše opremljena pijačnim mobilijarom i pratećom infrastrukturom. Problem su i saobraćajne gužve ispred pijace. Neophodna rekonstrukcija sa akcentom na krovu i podlozi.
20.	Mali mokri lug	Opština Zvezdara. Izuzetno loši komunalno-higijenski uslovi, pijaca je na maloj površini uz Smederevski put tako da zagađujuće materije dospevaju na zelenu pijacu, u okolini pijace razbacan je komunalni otpad.
21.	Mirijevo	Opština Zvezdara. Uređena pijaca sa pijačnim mobilijarom. Natkrivena i opremljena sanitarnim čvorom, česmom i redovno održavana. Dovoljno korpi za otpatke. Odgovarajuće upravljanje komunalnom higijenom.
22.	Novo Kijevo	Opština Rakovica. Izuzetno loši komunalno-higijenski uslovi, stari objekti i pijačni mobilijar; izuzetno loše upravljanje otpadom.
23.	TC Novi Beograd	Opština Novi Beograd. Pijaca dobro uređena i rekonstruisana u zatvorenom prostoru.
24.	Palilula	Opština Palilula. Potpuno rekonstruisana pijaca.
25.	Miljakovac	Opština Rakovica. Buvlja pijaca. Komunalno-higijenski dobro uređena pijace. Problem postoje u vezi sa parkiranjem vozila.
26.	Senjak	Opština Savski venac. Pijaca male površine; rekonstruisana ograda, podloga i obnovljen deo pijačnog mobilijara. Problem su saobraćajne gužve i manjak prostora; potrebno uređenje toaleta.
27.	Skadarlija	Opština Stari grad. Izuzetno loši kompletni komunalno-higijenski uslovi.
28.	TC Krnjača (cveće)	Opština Palilula. Loši komunalno-higijenski uslovi; cveće se prodaje na pločniku/asfaltu; neadekvatno ograđena površina pijace; neadekvatno upravljanje otpadom.

Izvor: Samardžić I. (2024), (izmenjeno i dopunjeno).

ZAKLJUČAK

Pijace kao specifičan sistem prodaje različitih prehrambenih i poljoprivrednih proizvoda, cveća, robe, potrebno je posmatrati u širem kontekstu. One predstavljaju mesta okupljanja prodavaca, ali i kupaca čime se postiže specifičan sociološki efekat. Pijace su mesta okupljanja, direktne komunikacije na relaciji proizvođač-kupac. Sa druge strane, u vremenu velike konkurencije tržnih centara i hipermarketa, neophodno je ulaganje u kvalitetne pijačne uslove za prodaju i kupovinu, posebno u delu koji se odnosi na prodaju hrane.

Neophodno je prilagoditi se novim izazovima na tržištu što će biti veliki zadatak Grada Beograda kroz unapređenje sistema upravljanja pijacama, posebno zelenim pijacama. Pijace doprinose lokalnoj privredi, a posebno je značajno sa aspekta lokalnih poljoprivrednika. Komparativna prednost JKP „Gradske pijace“ Beograd je i u velikom broju tezgi i prodajnih

Komunalna higijena pijaca i mere zaštite životne sredine na teritoriji gradskog naselja Beograd

objekata što ih čini jako konkurentnim na tržištu. Tradicionalna kupovina na pijacama je takođe velika prednost preduzeća, ali kako bi tržišna „utakmica“ sa hipermarketima i tržnim centrima bila ravnopravna neophodno je značajno ulaganje u komunalnu infrastrukturu velikog broja nerekonstruisanih pijaca na teritoriji GN Beograd.

Plan generalne regulacije mreže pijaca na prostoru generalnog plana Beograda („Sl. list Grada Beograda“, br 67/13) usvojen je usled potrebe Grada Beograda za formiranje jedinstvenog sistema upravljanja pijacama. Ovaj PGR pokazao se kao vrlo ambiciozan plan koji nije realizovan u periodu od 12 godina od usvajanja od strane Skupštine Grada Beograda. Najveći deo pijaca nije rekonstruisan, a sadašnji način funkcionisanja tih pijaca nezadovoljava minimalne sanitarne i komunalno-higijenske uslove (npr. pijace Dušanovac, Konjarnik, Skadarlija). Neophodna je potpuna adaptacija prostora sa obezbeđivanjem elementarnih sadržaja.

PGR definiše i osnovne elemente zaštite životne sredine koje je neophodno sprovesti i to: zaštita kulturnih i prirodnih dobara, uspostavljanje zaštitnih pojaseva i nije moguće širiti pijace na račun zelenih površina, priključivanje na kanalizacionu mrežu, zaštita vazduha i zaštita od buke, upravljanje otpadom (sakupljanje otpada, primarna separacija, skladištenje masti, ulja i ambalažnog otpada).

Grada Beograd, preko komunalnih preduzeća zaduženih za upravljanje pijacama mora obezbediti *savremene pijace* na teritoriji GN Beograd. Savremene pijace su tipične za velike gradove i poseduju kompletnu komunalnu infrastrukturu što podrazumeva natkriveni i ograđeni prostor i savremenu pijačnu opremu. To podrazumeva obeležena parking mesta, magacinski prostor, lokale sa prehrambenim proizvodima (podrazumevaju rashladne vitrine i komore), zatim tezge prilagođene različitim vrstama robe. Savremene pijace podrazumevaju moderne toalete, prateće sadržaje poput menjačnica, banaka, kafića.

Poseban problem predstavljaju pijačni prostori kojima ne upravljaju JKP „Gradske pijace“ Beograd i JP „Poslovni centar Zemun“. Ti pijačni prostori su najčešće prepušteni opštinskim upravama koje nemaju dovoljno sredstava i organizacionih sposobnosti da taj posao urede na pravi način. U narednim godinama lokacije lokalnih pijaca širom GN Beograd koje nemaju adekvatno upravljanje je potrebno ukloniti ili pronaći odgovarajući način za upravljanje kroz uključivanje i tih lokacija u program rada JKP „Gradske pijace“ Beograd i JP „Poslovni centar Zemun“.

U tom smislu, predlog kvalitetnijeg sistema upravljanja pijacama na teritoriji GN Beograd podrazumeva i centralizaciju upravljanja pijacama. To bi značilo da opštinska preduzeća i JP „Poslovni centar Zemun“ postanu sastavni delovi JKP „Gradske pijace“ Beograd, čime bi se objedinio sistem upravljanja pijacama i postigla racionalizacija, pre svega, administrativnog dela. Akcenat u sistematizaciji broja zaposlenih bi bio na radnicima sa konkretnim zaduženjima. Time bi se postigao i efikasniji i rentabilniji proces rada, a u sistemu održivih komunalnih preduzeća postigla bi se i relaksacija gradskog budžeta.

Mnoge metropole su od svojih zelenih pijaca stvorile svojevrsan brend (npr. Valensija, Barselona) i nalaze se u turističkoj ponudi tih gradova. Kao takve izvor su dodatnog prihoda, posebno ako se uzme u obzir visina cena koje su formirane za potrebe turističke ponude. Održivo upravljanje komunalnim sistemima podrazumeva i pronalaženje novih mogućnosti za dodatne izvore zarade. Deo prihoda od upravljanja pijacama na teritoriji GN Beograd neophodno je iskoristiti za kvalitetnije upravljanje pijacama, za adaptaciju postojećih sadržaja, ali i za kompletne rekonstrukcije čime bi se otklonili komunalno-higijenski problemi.

LITERATURA

- Grad Beograd (2022). *Strategija razvoja Grada Beograda do 2027. godine*, Beograd.
- JKP „Beogradske pijace“ Beograd (2023). *Cenovnik komercijalnih usluga JKP „Beogradske pijace“ Beograd*, Beograd.
- JP „Poslovni centar Zemun“ (2019). *Statut JP „Poslovni centar Zemun“*, Beograd.
- Ракоњац И. (2016). *Феномен границе отвореног јавног простора и допринос осветљења наглашавању њеног значаја*, докторска дисертација, Универзитет у Београду Архитектонски факултет, Београд.
- Самарцић И. (2024). *Комунална хигијена јавних површина градског насеља Београд*, монографија, Универзитет у Београду – Географски факултет, Београд, стр.1-222.
- Službeni glasnik Republike Srbije (2019). *Zakon o trgovini* („Sl. glasnik RS“, br. 52/19).
- Službeni glasnik Republike Srbije (2011). *Zakon o komunalnim delatnostima* („Sl. glasnik RS“, br. 88/11, 104/16, 95/18).
- Službeni list Grada Beograda. *GUP Beograda 2021*. („Sl. list Grada Beograda“, br 11/16).
- Službeni list Grada Beograda. *Lokalni plan upravljanja otpadom Grada Beograda 2021-2030*. („Sl. list Grada Beograda“, br. 47/21).
- Službeni list Grada Beograda. *Plan generalne regulacije mreže pijaca na prostoru generalnog plana Beograda* („Sl. list Grada Beograda“, br 67/13).
- Howard G. et al. (2002). *Healthy Villages: A guide for communities and community workers, Personal, domestic and community hygiene*, Chapter 8, 65-73, World Health Organization, Geneva.